

# Galicia Encantada



ANIVERSARIO  
2005  2025  
Enciclopedia de Fantasia Popular de Galicia

## Morte

### *As caveiras de San Xoán dos Vaos*

Estas caveiras, en número de cinco, están no interior pórtico da igrexa parroquial de San Xoán dos Vaos, concello de Ribeira de Piquín (Lugo). A igrexa é unha das poucas que pertenceron en Galicia á orde militar e relixiosa de San Xoán de Malta (*Orde dos Cabaleiros de San Xoán de Xerusalén*) e conserva, como curiosidade, no muro sur polo exterior un reloxo de sol fabricado en 1742 en lousa da autoría dun Lombardero, familia de reloxeiros do s. XVIII con orixe e residencia nesta zona. O chan do pórtico da igrexa serviu de cemiterio (aínda hai persoas que meten flores entre as lousas como ofrenda aos mortos enterrados alí debaixo) e para o resguardo dos ataúdes mentres se oficiaba o funeral, pois a igrexa impedía meter os cadáveres dentro do templo. Pero, ademais, no muro interior do lado oeste do mesmo pórtico (denominado polos veciños do lugar *cabildro*), mesmo en fronte da fachada da igrexa, incrustadas nunha parede ben caleada, pódense ver as cinco caveiras humanas. As caveiras quedan altas (entre 2,66 e 3,44 metros), pero ordenadas, simulando a figura dun triángulo. Supoñen os veciños do lugar, dado o tamaño dalgunhas das caveiras, que poderían ser de persoas que aínda non chegaran á madurez, aínda que se contradín coa opinión popular, recollida e publicada por Miguel A. Abreira, que explica que os cráneos poderían pertencer a antigos párrocos. É unha suposición, como se poden facer outras, relativas á función simbólica daquelas caveiras que “miran” desde o exterior cara o altar maior da igrexa parroquial. Pero tampouco debemos desbotar unha idea que por simple, non ten por qué non ser considerada: candos os vivos entran na igrexa, non ven as caveiras que representan a Morte, mais cando saen,

ao ver as caveiras vense na obriga de lembrar a realidade da Morte. Se cadra, simple comunicación visual entre os dous bandos nos que se organiza a existencia humana.



## BIBLIOGRAFÍA

Miguel A. ABRAIRA PÉREZ, «La Muerte de cara y la cara de la Muerte. Empotramiento y exposición de cráneos humanos en tres recintos sagrados rurales de la provincia de Lugo. Análisis cultural», en *Gallaecia*, nº 24, 2005, páx. 335-367.

Reigosa, Antonio (ed.) (2020): Guía de campo da Galicia Encantada. Dos seres míticos e dos lugares que habitan. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.